

Історія педагогіки

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів 2	0101 Педагогічна освіта	нормативна
Модулів 3	6.010102 Початкова освіта	Рік підготовки 4
Змістових модулів 2		Семестр 7
ІНДЗ: є		Лекції 20 год.
Загальна кількість годин <u>72</u>		Практичні (семінари) 22 год.
Тижневих годин: аудиторних <u>2,33 год.</u> самостійної роботи <u>0,88 год.</u> індивідуальної роботи <u>0,77 год.</u>	бакалавр	Лабораторні – 0 год.
		Самостійна робота 16 год.
		Індивідуальна робота 14
		Форма контролю: <u>екзамен</u>

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета вивчення курсу – ознайомити студентів з розвитком світової педагогічної думки і шкільної практики, боротьби прогресивних і реакційних тенденцій в розвитку педагогічної думки; педагогічними поглядами і діяльністю видатних українських просвітителів, освітніх діячів; гуманістичними, демократичними засадами розвитку національної школи і педагогіки в добу Української Народної Республіки, гетьманату, Директорії.

Головним його **завданням** є ознайомлення з ознайомити з провідними історичними закономірностями розвитку теорії і практики виховання; висвітлення стану і тенденцій розвитку навчання і виховання, виховних закладів, педагогічних теорій різних країн світу та України на окремих етапах розвитку людства; ознайомлення з поглядами окремих мислителів і педагогів.

Працюючи над вивченням курсу, студент має засвоїти наступні **знання**:

- національні освітні традиції різних народів світу,
- педагогічні концепції видатних просвітителів різних країн й України та їх сутність;

– особливості організації дошкільної, шкільної та вищої освіти в зарубіжних країнах та Україні;

оволодіти **уміннями**: – бачити зв'язок педагогіки з матеріальною і духовною культурою людства, усвідомлювати розвиток теорії і практики виховання та освіти, бачити закономірності розвитку освіти і педагогічних ідей в світі та в Україні;

- застосувати метод аналізу конкретно-історичних педагогічних явищ і фактів, їх критичного осмислення;
- застосувати сучасні форми виховання на основі критичного ставлення до педагогічної спадщини минулого.

3. Програма навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I. Історія світової педагогіки

Тема 1. Вступ. Виникнення і розвиток виховання в умовах первісного та рабовласницького укладу

Предмет і завдання історії педагогіки як науки і навчальної дисципліни, її зв'язок з іншими науками. Джерела та методи дослідження історії педагогіки.

Виникнення і розвиток виховання в умовах первісного ладу. Походження виховання, його зав'язки з трудовою діяльністю людей. Характер виховання підростаючих поколінь в родовому суспільстві: взаємозв'язок моралі, культури, побуту і виховання дітей давніх народів. Виникнення організаційних форм виховання. Виникнення “Будинків молоді” як першого громадського виховного закладу в історії людства. Зміст виховання в “Будинках молоді”.

Спартанська і Афіньська системи виховання – дві базові моделі масової освітньо-виховної практики.

Державний, військово-фізичний характер виховання в Спарті. Особливості виховання і організації системи освіти в Афінах. Спільні та відмінні риси двох освітньо-виховних систем.

Тема 2. Виховання, школа і педагогічна думка у феодальному суспільстві

Церковно-догматичний характер виховання і навчання в період раннього середньовіччя. Церковний характер візантійської культури. Освіта Візантії в VI–XV століттях. Школа і педагогічна думка в Болгарії в середні віки. Стан освіти в Грузії та Вірменії до XI століття. Церковні, монастирські, світські школи в Західній Європі періоду середньовіччя. Лицарське виховання та виховання жінок. Схоластичне навчання в середньовічних університетах.

Школа і педагогіка епохи Відродження. Ідеї педагогів-гуманістів В. де Фальтре, Ф. Рабле, М. Монтеня. Ранні соціалісти-утопісти Т. Мор, Т. Кампанелла про освіту та виховання.

Тема 3. Педагогічна думка і школа в період домонополістичного капіталізму

Я.-А. Коменський – засновник сучасної педагогічної системи. Вплив педагогіки епохи Відродження на світогляд і педагогіку Я.-А. Коменського. Природовідповідність педагогіки Я.-А. Коменського. Вікова періодизація і система шкільної освіти. Дидактичні вимоги і правила. Вплив Я.А. Коменського на розвиток педагогічної думки і шкільної практики в усьому світі.

Теорія і практика виховання в Англії XVII століття. Педагогічні погляди Дж. Локка. "Виховання джентльмена". Дж. Беллерс і проблеми виховання дітей бідняків.

Стан шкільної освіти у Франції кінця XVII століття. Видатний педагог-реформатор Ж.-Ж. Руссо. Ж.-Ж. Руссо про роль виховання у формуванні особистості. Педагогічні погляди французьких філософів-матеріалістів К.А. Гельвеція та Д. Дідро. Педагогічна теорія Й.Г. Песталоцці. Мета, сутність виховання, його роль у формуванні дитини. Значення педагогічних ідей А. Дістервега, Й.Ф. Гербарта.

Тема 4. Школа і педагогічна думка в Російській державі у XVIII – першій половині XIX століття

Стан освіти в Росії на початку XVIII століття. Виникнення шкіл нового типу. Роль Академії наук в культурному житті Російської держави.

М.В. Ломоносов – видатний російський вчений і просвітитель. Внесок Ломоносова в розвиток точних наук, літературної мови, поезії, мистецтва. Навчальні книжки М.В. Ломоносова.

Роль Московського університету в розвитку освіти в Росії.

Педагогічні погляди І.І. Бецького. Жіноча освіта в Росії. Педагогічні погляди М.І. Новікова, О.М. Радіщева.

ТЕМА 5. Педагогічна діяльність видатних педагогів К.Д.Ушинського, Л.М.Толстого

Життя і педагогічна діяльність К.Д. Ушинського. Ідея народності виховання. Боротьба видатного педагога за створення російської національної системи виховання. Моральне виховання дитини. Роль рідної мови в педагогічній системі К.Д. Ушинського. Дидактика К.Д. Ушинського. Навчальні книги.

Педагогічна діяльність Л.М. Толстого. Ідея вільного виховання. Питання дидактики і методики навчання. Навчальні книжки. Значення Л.М. Толстого як педагога.

ТЕМА 6. Особливості розвитку освіти і педагогічних теорій в розвинених зарубіжних країнах кінця ХІХ – початку ХХ століття

Школа в провідних державах світу кінця ХІХ – початку ХХ століть. Основні наукові напрямки в зарубіжній реформаторській педагогіці на рубежі ХІХ–ХХ століть. Педагогічний традиціоналізм. Різні концепції навчання і виховання в реформаторській педагогіці.

Основоположник педагогіки позитивізму Г. Спенсер. Теорія “вільного виховання” (Г. Шаррельман, П. Лакомб, М. Монтессорі). Експериментальна педагогіка. Е. Мейман, Е. Торндайк. Теорія “Трудової школи” і “громадського виховання” Г. Кершенштейнер. Розвиток ідей педагогіки прагматизму Дж. Дьюї.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ ІІ. Історія педагогічної думки та практики шкільництва в Україні

ТЕМА 7. Школа та освіта в Київській Русі

Виховання і навчання дітей наших предків. Наукові гіпотези про виникнення писемності в часи трипільської культури, “вузликове письмо” та ін.

Літописні повідомлення про початок освіти в Київській Русі. Прийняття Християнства на Русі, його роль у розвитку культури, освіти, виховання. Організація шкіл (у тому числі приватних), зміст і методи роботи в них. Ступені освіти (початкова, середня, вища). Основні педагогічні пам’ятки Київської Русі. “Ізборнік Святослава”, “Повчання Володимира Мономаха дітям” та ін., їх освітньо-виховне значення.

ТЕМА 8. Школа та освіта в Україні ХІV початку ХVІІ ст. Освіта і виховання у Запорізькій державі.

Історичні умови розвитку Південно-Західної Русі. Соціальний і національний гніт литовських і польських феодалів. Розвиток освіти в Києві, Львові, Закарпатті та інших регіонах України. Видатний український вчений і педагог ХV ст. Ю. Дрогобич (Котермак).

Боротьба українського народу проти іноземних загарбників за збереження національної культури, духовності, системи освіти. Виникнення в Україні друкарства. Перший друкований слов’яно-руський буквар І. Федорова. Зародження і становлення українського шкільництва. Братські школи в Україні. Українська академія в Острозі (1576 р.) – перший вуз на території східних слов’ян. Освітня діяльність видатних вчених, просвітителів, педагогів ХІV початку ХVІІ ст.

Виникнення українського козацтва. Заснування Запорізької Січі – форпосту свободи, її значення в розвитку культури, освіти України. Розвиток козацької системи навчання і виховання. Основні ступені козацького навчання і виховання. Сутність і специфіка козацької педагогіки. Пізнавально-виховне значення козацьких літописів.

ТЕМА 9. Розвиток освіти і виховання в Україні у XVII - XVIII ст. Організація та зміст освіти у Києво-Могилянській академії.

Видатні досягнення Київського колегіуму, а пізніше Києво-Могилянської академії в розвитку освіти, мистецтва, культури України. Відомі вчені і випускники Києво-Могилянської академії, їхня роль у розвитку шкільництва і науки України, Білорусії, Росії та інших країн. Відродження Києво-Могилянської академії в наш час (з 1991 р.). Українські просвітителі і педагоги І. Гізель, Ф. Прокопович, М. Смотрицький та ін. Вплив здобутків теорії і практики педагогіки України на розвиток школи, освіти в Росії.

Посилення наступу російського самодержавства на українську національну школу, систему виховання.

ТЕМА 10. Педагогічні ідеї М. Костомарова, П. Куліша, М. Драгоманова, Б. Грінченка

Просвітницька діяльність видатного українського історика, письменника, народознавця, педагога М. Костомарова. Пізнавально-виховне значення ідей М.Г. Костомарова як одного з фундаторів Кирило-Мефодіївського братства. Педагогічна діяльність М. Костомарова. Боротьба вченого за національну школу, навчання і виховання дітей рідною мовою. Виховна роль ідей і висновків М. Костомарова як історика України, Росії.

П. Куліш – видатний діяч культури і освіти України. Педагогічна діяльність П. Куліша (в школі, гімназії, університеті). Положення Куліша про значення рідної мови у формуванні національного мислення, духовності дитини. П. Куліш як теоретик сімейного виховання, історик педагогіки. “ГраMATка” П. Куліша як автор української азбуки, правопису “кулішівка”.

М. Драгоманов – видатний український політичний і громадський діяч, учений-енциклопедист, народознавець. Боротьба М. Драгоманова за українську національну систему виховання, формування у підростаючих поколінь глибокого українського патріотизму.

Б. Грінченко – видатний український просвітитель, педагог-теоретик і практик рідного шкільництва. Б. Грінченко про вплив рідної мови на розвиток задатків, хисту дитини, про трагічні наслідки денационалізації народу. Педагогічна діяльність Б. Грінченка. Виховне значення творів для дітей.

ТЕМА 11. Основні тенденції розвитку школи і педагогіки в Україні у XIX – поч. XX ст.

Стан народної школи. Приватне і меценатське шкільництво. Діяльність просвітницьких і наукових товариств у Галичині. Освітянська преса. Педагогічні товариства "Просвіта", "Рідна школа". Дитячий та молодіжний рух.

Провідна роль Харківського університету (з 1805 р.) в розвитку освіти і культури України. Заснування Київського університету (1834 р.).

Педагогічні ідеї М. Пирогова як попечителя Одеського і Київського навчальних округів. Професійно-технічна освіта, вузи. Педагогічна діяльність Х. Алчевської, С. Русової, Т. Лубенця та ін.

Школа, учні та учительство в період революції 1905-1907 рр. Доба Української Народної Республіки. Політика, в тому числі освітня, Центральної Ради, гетьманату, Директорії. Відродження української освітньої справи, педагогіки. Прогресивна діяльність Всеукраїнської Учительської Спілки, її журналу "Вільна Українська Школа" (1917-1918 рр.).

Педагогічні погляди Г. Ващенко. Гуманістичний напрям педагогічної спадщини І. Огієнка.

ТЕМА 12. Видатні українські педагоги В. Сухомлинський, А. Макаренко

Основні віхи життя і педагогічної діяльності А. Макаренка. А. Макаренко про формування учнівського колективу, основні закони його розвитку. Проблема формування педагогічної майстерності вчителя. Питання сімейного виховання. Суперечності в педагогічних поглядах А. Макаренка.

Життя і педагогічна діяльність В. Сухомлинського. Павлицька школа – лабораторія творчих пошуків. Народна педагогіка – основа творчої спадщини В. Сухомлинського. Шляхи вдосконалення змісту освіти, забезпечення "радості розумової праці" учнів. Вчений про роль рідної мови у навчанні, вихованні і розвитку дітей.

В. Сухомлинський про єдність родинного і шкільного виховання. Спрямованість творчої спадщини В. Сухомлинського на перебудову школи і педагогіки, їх відродження.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Усього	у тому числі				
		Лек.	Практ.	Лаб.	Інд.	Сам. роб.
1	2	3	4	5	6	7
Змістовий модуль І. Історія світової педагогіки						
Тема 1. Вступ. Виникнення і розвиток виховання в умовах	5	1	2		1	1

первісного та рабовласницького укладу						
Тема 2. Виховання, школа і педагогічна думка у феодальному суспільстві	3	1			1	1
Тема 3. Педагогічна думка і школа в період домонополістичного капіталізму	7	2	2		1	2
Тема 4. Школа і педагогічна думка в Російській державі у XVIII – першій половині XIX століття	6	2	2		1	1
Тема 5. Педагогічна діяльність видатних педагогів К.Д.Ушинського, Л.М.Толстого	7	2	2		1	2
Тема 6. Особливості розвитку освіти і педагогічних теорій в розвинених зарубіжних країнах кінця XIX – початку XX століття	7	2	2		2	1
Разом за змістовим модулем 1	35	10	10		7	8
Змістовий модуль 2. Історія педагогічної думки та практики шкільництва в Україні						
Тема 7. Школа та освіта в Київській Русі	3		2		1	
ТЕМА 8. Школа та освіта в Україні XIV початку XVII ст. Освіта і виховання у Запорізькій державі	7	2	2		1	2
ТЕМА 9. Розвиток освіти і виховання в Україні у XVII - XVIII ст. Організація та зміст	8	2	2		2	2

освіти у Києво-Могилянській академії						
Тема 10. Педагогічні ідеї М. Костомарова, П. Куліша, М. Драгоманова, Б. Грінченка	6	2	2		1	1
Тема 11. Основні тенденції розвитку школи і педагогіки в Україні у XIX – поч. XX ст.	7	2	2		1	2
Тема 12. Видатні українські педагоги В. Сухомлинський, А. Макаренко	6	2	2		1	1
Разом за змістовим модулем 2	37	10	12		7	8
Усього годин	72	20	22		14	16

5. Теми практичних занять

№ з/п	Тема	Кількість годин
	ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I. Історія світової педагогіки	
1	Тема: Вступ. Виникнення і розвиток виховання в умовах первісного та рабовласницького укладу 1. Предмет і завдання курсу історії педагогіки, джерела та зв'язок з іншими науками. 2. Виникнення виховання, його зав'язки з трудовою діяльністю людей. 3. Мета, завдання та зміст виховання в "Будинках молоді". 4. Державний, військово-фізичний характер виховання в Спарті. 5. Особливості Афіньської системи виховання.	2
2	Тема: Педагогічна думка і школа в період домонополістичного капіталізму 1. Вплив педагогіки епохи Відродження на світогляд і педагогіку Я.-А. Коменського. 2. Вікова періодизація і система шкільної освіти.	2

	<p>Дидактичні вимоги і правила навчання.</p> <p>3. Педагогічні погляди Дж. Локка. Теорія ”Виховання джентльмена”.</p> <p>4. Видатний педагог-реформатор Ж.-Ж. Руссо. Руссо про роль виховання у формуванні особистості.</p> <p>5. Педагогічні погляди К.А. Гельвеція</p> <p>6. Педагогічні погляди Д. Дідро</p> <p>7. Педагогічна теорія Й.Г. Песталоцці.</p> <p>8. Педагогічні ідеї Й.Ф. Гербарта</p> <p>9. Педагогічна теорія А. Дістервега</p>	
3	<p>Тема: Школа і педагогічна думка в Російській державі у XVIII – першій половині XIX століття</p> <p>1. Стан освіти в Росії на початку XVIII століття.</p> <p>2. М.В. Ломоносов – видатний російський вчений і просвітитель.</p> <p>3. Роль Московського університету в розвитку освіти в Росії.</p> <p>4. Педагогічні погляди І.І. Бецького. Жіноча освіта в Росії.</p> <p>5. Педагогічні погляди М.І. Новікова</p>	2
4	<p>Тема: Педагогічна діяльність видатних педагогів К.Д.Ушинського, Л.М.Толстого</p> <p>1. Життя і педагогічна діяльність К.Д. Ушинського.</p> <p>2. Ідея народності виховання.</p> <p>3. Дидактика К.Д. Ушинського. Навчальні книги.</p> <p>4. Педагогічна діяльність Л.М. Толстого. Ідея вільного виховання.</p> <p>5. Дидактика і методика навчання Л.М. Толстого. Навчальні книжки.</p>	2
5	<p>Тема: Особливості розвитку освіти і педагогічних теорій в розвинених зарубіжних країнах кінця XIX – початку XX століття</p> <p>1. Основні наукові напрямки в зарубіжній реформаторській педагогіці на рубежі XIX–XX століть</p> <p>2. Основоположник педагогіки позитивізму Г. Спенсер.</p> <p>3. Теорія ”вільного виховання” М. Монтесорі</p> <p>4. Теорія ”Трудової школи” і ”громадського виховання” Г. Кершенштейнер.</p>	2
	ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Історія педагогічної думки та практики шкільництва в Україні	
6	<p>Тема: Школа та освіта в Київській Русі</p> <p>1. Літописні повідомлення про початок освіти в Київській Русі.</p> <p>2. Основні педагогічні пам’ятки Київської Русі. ”Ізборник Святослава”, ”Повчання Володимира</p>	2

	<p>Мономаха дітям”</p> <p>3. Роль прийняття Християнства на Русі в організації шкіл. Зміст і методи роботи в школах</p> <p>4 Ступені освіти (початкова, середня, вища)</p>	
7	<p>Тема: Школа та освіта в Україні XIV початку XVII ст. Освіта і виховання у Запорізькій державі</p> <p>1. Розвиток шкільництва в Києві, Львові, Луцьку та інших регіонах України у XIV ст.</p> <p>2. Виникнення друкарства в Україні. Перший друкований слов'яно-руський буквар І. Федорова.</p> <p>3. Братські школи в Україні. Українська колегія в Острозі</p> <p>4. Розвиток козацької системи навчання і виховання. Основні ступені козацького навчання і виховання.</p> <p>5. Зміст освіти в січових школах</p>	2
8	<p>Тема: Розвиток освіти і виховання в Україні у XVII - XVIII ст. Організація та зміст освіти у Києво-Могилянській академії</p> <p>1. Створення Києво-Могилянської Академії</p> <p>2. Організація навчання та зміст освіти в Києво-Могилянській академії</p> <p>3. Відомі вчені і випускники Києво-Могилянської академії, їхня роль у розвитку шкільництва і науки України</p> <p>4. Відродження діяльності Києво-Могилянської академії в наш час (з 1991 р.).</p>	2
9	<p>Тема: Педагогічні ідеї М. Костомарова, П. Куліша, М. Драгоманова, Б. Грінченка</p> <p>1. Просвітницька діяльність М. Костомарова</p> <p>2. Боротьба вченого за національну школу, навчання і виховання дітей рідною мовою</p> <p>3. Педагогічні ідеї та освітня діяльність П. Куліша</p> <p>4. Боротьба М. Драгоманова за українську національну систему виховання</p> <p>5. Педагогічна діяльність Б. Грінченка.</p> <p>6. Виховне значення творів для дітей Б. Грінченка..</p>	2
10	<p>Тема: Основні тенденції розвитку школи і педагогіки в Україні у XIX – поч. XX ст.</p> <p>1. Стан народної школи наприкінці XIX ст.</p> <p>2. Діяльність педагогічних товариств ”Просвіта”, ”Рідна школа”. Дитячий та молодіжний рух.</p> <p>3. Провідна роль Харківського університету (з 1805 р.) в розвитку освіти і культури України</p> <p>4. Педагогічні ідеї М.І. Пирогова</p>	2

	5. Педагогічні погляди Г. Ващенко	
1 1	Тема: Видатні українські педагоги В. Сухомлинський, А. Макаренко 1. Життя і педагогічна діяльність А. Макаренка 2. А. Макаренко про формування учнівського колективу, сімейне виховання 3. Життя і педагогічна діяльність В. Сухомлинського 4. Зміст навчально-виховної діяльності у Павлиській школі 5. В. Сухомлинський про єдність родинного і шкільного виховання	2
	Разом	22

6. Самостійна робота

№ з/п	Тема	Кількість годин
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I. Історія світової педагогіки		
1	Педагогічні традиції Близькосхідної, Південноазіатської цивілізацій	1
2	Освіта в Болгарії, Грузії та Вірменії	1
3	Педагогічні ідеї Дж. Беллєрса	1
4	Ж.-Ж. Руссо про сімейне і суспільне виховання	1
5	Ушинський про роль вчителя та його підготовку	1
6	Роль Л.М Толстого в організації освіти в сільських школах	1
7	Ж.-Ж. Руссо про виховання жінок	1
8	Ф.І. Янкович та організація народних училищ в Росії	1
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II. Історія педагогічної думки та практики шкільництва в Україні		
9	Характеристика системи освіти у Запорізькій державі	1
10	Організація та зміст освіти в Острозькому колегіумі	1
11	Педагогічна діяльність Кирило-Мефодіївського товариства	1
12	Педагогічна діяльність відомих викладачів Києво-Могилянської академії	1
13	Розвиток теорії і практики навчання і виховання у педагогічній спадщині В. Сухомлинського	1
14	Педагогічні ідеї Т. Лубенця	1
15	Проблеми початкового навчання у педагогічній спадщині В. Сухомлинського	1
16	Провідні ідеї книг А. Макаренка "Педагогічна поема"	1

7. Індивідуальні завдання

Кожний студент повинен виконати індивідуальне завдання дослідницького характеру, зміст якого має відображати обізнаність з проблемою дослідження і власну позицію студента

На основі аналізу науково-методичної, педагогічної літератури та періодичних видань студенти мають написати за індивідуальною темою та оформити реферат за такими вимогами

- а) титульна сторінка;
  - б) план;
  - в) вступ;
  - г) зміст реферату згідно пунктів плану;
  - д) висновки;
  - е) список використаної літератури;
- Об'єм реферату має складати 12-15 сторінок друкованого тексту.
Студент має підготуватись і здійснити захист реферату.

Тематика індивідуально-дослідних завдань:

1. Педагогічні традиції Далекосхідної цивілізації
2. Виховання у Стародавньому Римі
3. Ранній соціаліст-утопіст Т. Кампанелла про виховання та освіту
4. Навчальні підручники Я.А. Коменського
5. Й.-Г. Песталоцці про роль сім'ї у вихованні
6. Ж.-Ж. Руссо про розумове і трудове виховання
7. Боротьба А. Дістервега за демократизацію школи
8. Й.Ф. Герbart про моральне виховання
9. Навчальні книги Л.М. Толстого для народної школи
10. Провідні ідеї Вальдорфської педагогіки
11. Проблема морального виховання в творчій спадщині А.С.Макаренка
12. Гра та мистецтво в педагогічній теорії С.Т.Шацького
13. Організація навчально-виховного процесу у Луцькій братській школі
15. Професорські корпорації та студентські конгрегації Києво-Могилянської академії
16. Роль товариства "Просвіта" в розвитку освіти в Україні
17. Проблема виховання у творчості Лесі Українки
18. Проблема шкільництва у творах І. Франка
19. Громадська та освітня діяльність М. Грушевського
20. Проблеми націоналізації школи в творах С. Русової
21. Педагогічна діяльність Г. Ващенко в Україні та за її межами
22. Система освіти України в довоєнний період (до 1941р.)
23. Проблема педагогічної майстерності у творчості А.С. Макаренка
24. Гуманістична спрямованість поглядів В.О. Сухомлинського

8. Форма підсумкового контролю успішності навчання

Екзамен

9. Методи навчання

Лекція, бесіда, дискусія, проблемний виклад навчального матеріалу, евристичний метод, дослідницький метод, метод проектів, практичні методи (вправи).

10. Методи та засоби діагностики успішності навчання

Складові діагностики	Методи	Засоби
Діагностика цільового компоненту педагогічного процесу	Спостереження, аналіз	Підручники, посібники
Діагностика індивідуальних особливостей студентів	Тестування, аналіз робіт	Тести, письмові роботи студентів
Діагностика мотивів навчання	Анкетування, бесіда	Анкети
Діагностика міжособистісних взаємин	Метод соціометрії	Опитувальники
Діагностика якості освіти	Опитування, тестування	Комп'ютери, педагогічна практика
Діагностика інтелектуального розвитку студента	Бесіда, опитування, тестування, інтерв'ю	Тести, опитувальники, комп'ютери

11. Розподіл балів, які отримують студенти

Модуль 1 (поточне оцінювання)											Модуль 2 (ІНДЗ)	Модуль 3 (модульний контроль) екзамен	Сума балів
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль II								
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11			
3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	7	60	100

Шкала оцінювання (національна та ECTS)

Сума балів за всі види	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену,	для заліку

навчальної діяльності		курсвої роботи (проекту), практики	
90 – 100	A	Відмінно	Зараховано
82 – 89	B	Добре	
75 - 81	C		
67 -74	D	Задовільно	
60 - 66	E		
1 – 59	Fx	Незадовільно	Незараховано (з можливістю повторного складання)

12. Методичне забезпечення

CD-R №3 ”Дошкільна освіта в сучасних зарубіжних педагогічних концепціях”

13. Список джерел

1. Азаров Ю. Не подняться тебе, старик / Ю. Азаров. – М.: Мол. гвардия, 1989.
2. Акт проголошення незалежності України // Голос України від 27 серпня 1991 р.
3. Алексюк А.М. Педагогіка вищої освіти в Україні / А.М. Алексюк. – К.: Вища школа, 1997.
4. Антология педагогической мысли России XVIII в. – М.: Педагогика, 1985.
5. Антология педагогической мысли УССР.– М.: Педагогика, 1988.
6. Апанович О.М. Розповіді про запорізьких козаків / О.М. Апанович. – К.: Дніпро, 1991.
7. Аркас М.М. Історія України-Руси / М.М. Аркас. – К.: Вища шк., 1990.
8. Бабишкін О. Наш земляк А. Кримський / О. Бабишкін // Радянська Волинь.– 1989. – 13 січня.
9. Балицька О. Повернення національних цінностей: Чинник відродження культури України / О. Балицька. // Розбудова держави. – К., 1994. – № 5. – С. 40-46.
10. Білан А. Іван Огієнко / А. Білан. // Українська культура. – 1992. – С. 13.
11. Бобровникова В.К. Педагогические идеи и деятельность М.В. Ломоносова / В.К. Бобровникова. – М.: Изд-во АПН РСФСР, 1961.
12. Боплан Г.П. Опис України / Г.П. Боплан. – Київ: Наукова думка, 1990.
13. Брюховецький В. Відродження Києво-Могилянської академії / В. Брюховецький. // Київська старовина. – 1993. – № 1. – С. 2-5.

14. Ващенко Г. Виховний ідеал: Підручник для педагогів, вихователів, молоді та батьків / Г. Ващенко.– Полтава, 1994. – 192 с.
15. Веркалець М.М. Про педагогічну спадщину П.О. Куліша / М.М. Веркалець. // Радянська школа. – № 8. – 1988. – С. 10-14.
16. Возняк М. Кирило-Мефодіївське братство / М. Возняк.– Львів, 1921.
17. Волгин В.П. Развитие общественной мысли во Франции в XVIII в / В.П. Волгин. – М.: Изд-во АН СССР, 1961.
18. Волошина В.Я. Проблеми теорії початкового навчання у творчій спадщині В.О.Сухомлинського / В.Я. Волошина // Початкова школа. – 1982. – № 9.– С. 3-6.
19. Гельвеций К.-А. О человеке, его умственных способностях и его воспитании / К.-А. Гельвеций. – М.: Соцекгим, 1938.
20. Герbart Й. Главнейшие педагогические сочинения в систематическом извлечении / Й. Герbart. – М., 1906.
21. Гончаров Н.К. Историко-педагогические очерки / Н.К. Гончаров.– М.: Изд-во АПН РСФСР, 1963.
22. Гончаров Н.К. Очерки по истории советской педагогике / Н.К. Гончаров. – М., 1970.
23. Гордин Л.Ю. О педагогических взглядах А.С. Макаренка. В кн.: Макаренко А.С. Избр. пед. сочинения. В 2-х т. / Л.Ю. Гордин. –М.: Педагогика, 1974.
24. Гринько Г. Нариси радянської просвітницької політики / Г. Гринько. – Харків, 1922.
25. Грищенко М.С. Нариси з історії школи в Українській РСР / М.С. Грищенко. – К.: Радянська школа, 1966.
26. Грушевський М. Історія України-Русі / М. Грушевський. – К.: Наукова думка, 1991.
27. Грушевський М.С. Про українську мову й українську школу / М. Грушевський. – К., 1991.
28. Губко О.Т. Макаренкові не треба зводитися ... (відповідь на статтю Азарова "Не подніться тебе, старик) / О.Т. Губко // Педагогіка і психологія. – 1998.– № 1.– С.13-17.
29. Гусак П., Мартіросян Л. Історія педагогіки України / П. Гусак, Л. Мартіросян. – Луцьк : Вежа, 1996.– 189 с.
30. Декларація Народного Комісаріату освіти УРСР про соціальне виховання дітей. 1.07.1920. // В кн.: Антологія педагогической мысли Украинской ССР.– М., 1988. – С. 306-310.
31. Декларація про державний суверенітет України. – К.: Україна, 1990. – 8 с.
32. Державна національна програма "Освіта" (Україна ХХ століття)". – К.: Райдуга, 1994. – 62 с.
33. Джибладзе І.Н. Ж.-Ж.Руссо и его педагогическое наследие. В кн.: Руссо Ж.-Ж. Пед. соч. В 2-х т. / І.Н. Джибладзе. – М.: Педагогика, 1981.

34. Дидро Д. План университета или школ публичного преподавания всех наук для Росийского правительства.– Собр. соч. / Д. Дидро.– М.: ТМХА, 1940.
35. Дистервег А. Руководство к образованию немецких учителей. Избр. пед.соч. / А. Дістервег. – М., 1956.
36. Дроб'язко П.І. Українська національна школа: витоки і сучасність / П.І. Дроб'язко. – К.: Академія, 1997. – 180 с.
37. Духнович О.В. Народна педагогія в пользу училищ и учителей сельских / О.В.Духнович. – Прешов, 1847.
38. Жураковский Г.Е. Очерки по истории античной педагогіки / Г.Е. Жураковский– М.: Изд-во АПН РСФСР, 1963.
39. Зайченко І. Деякі проблеми розвитку української національної школи в педагогічній спадщині С. Русової / І. Зайченко. // Вісник Академії педагогічних наук України. – 1993. – № 1.– С. 80-81.
40. Занченко Г.А. Джон Локк / Г.А. Занченко. – М.: Мысль, 1973.
41. Захлюпана М.І. Огієнко про рідномовні зв'язки / М.І. Захлюпана. // Мова і культура нації. Тези доп. – Львів, 1992.– С. 14-18.
42. История педагогіки [Под ред. Н.А. Константинова и др.] – М.: Изд-во АПН, 1955.
43. Ісаєвич Я.Д. Братства та їх роль в розвитку української культури XVI-XVIII ст. / Я.Д. Ісаєвич. – К.: Наукова думка, 1966. – 249 с.
44. Історія педагогіки [За ред. М.С. Гриценка].– К.: Вища школа, 1973.
45. Калениченко Н.П. Педагогічні ідеї С.Русової / Н.П. Калениченко. // Рідна школа. –1991.–№ 12. – С. 8-13.
46. Києво-Могилянська академія: Історія та день сьогоднішній // Просвіта. – 1995. – 23 грудня.
47. Коменский Я.-А. Великая дидактика.– Избр.пед.соч. В 2-х т. / Я.А. Коменский.– М.: Педагогіка, 1982.
48. Коновець О.Ф. Просвітницький рух на Україні: XIX – I третина XX ст. / О.Ф. Коновець. – К., 1992.
49. Королев Ф.Ф. Очерки по истории советской школы и педагогіки (1917-1920 гг) / Ф.Ф. Королев. – М.: Изд-во АПН СССР, 1958.
50. Кравець В.П. Історія української школи і педагогіки / В.П. Кравець.– Тернопіль, 1994. – 388 с.
51. Кравець В. Зарубіжна школа и педагогіка XX століття /В.П. Кравець. – Тернопіль, 1996.
52. Локк Дж. Мысли о воспитании / Дж. Локк. – М.: Учпедгиз, 1939.
53. Лоркипанидзе Д.О. Ян Амос Коменский / Д.О. Лоркипанидзе. – М.: Педагогіка, 1970.
54. Любар Д., Федоренко М., Стельмахович М. Історія педагогіки України / Д. Любар, М. Федоренко, М. Стельмахович. – К., 1999.
55. Майборода В.К., Майборода С.В. Національні школи України: історія, розвиток, уроки / В.К. Майборода, С.В. Майборода // Рідна школа. – 1994. – № 7. – С. 65-71.

56. Макаренко А.С. Вибрані твори в 5-ти тт. / А.С.Макаренко. – К.: Рад. школа, 1988.
57. Малькова З.А., Вульфсон Б.Л. Современная школа и педагогика в капиталистических странах / З.А. Малькова, Б.Л. Вульфсон. – М.: Просвещение, 1975.
58. Марушкевич А.А. Велетень науки І.Огієнко / А.А. Марушкевич – К.: Наукова думка, 1996. – 126 с.
59. Машталер О.В. Педагогічна і освітня діяльність В.О.Духновича / О.В. Машталер. – К.: Рад. школа, 1966.
60. Мешко О.І., Янкович О.І., Мешко Г.М. Історія української школи і педагогіки / О.І. Мешко, О.І. Янкович, Г.М. Мешко. – Тернопіль, 1999.
61. Микитась В. Давньоукраїнські студенти і професори / В. Микитась. – К.: Абрис, 1994. – 288 с.
62. Мицько І.З. Острозька академія / І.З. Мицько. – К.: Наукова думка, 1990.
63. Монтень М. Опыты. Кн.І. / М. Монтень.– М., Л.: Изд-во АН СССР, 1960.
64. Нариси історії Українського шкільництва (1905-1933 рр.) [За ред. О.В. Сухомлинської]. – К.: Заповіт, 1996. – 302 с.
65. Огієнко І.І. Українська культура / І.І. Огієнко. – К., 1991.
66. Ососков А.В. Начальное образование в дореволюционной России 1861-1917 гг. / А.В.Ососков.– М.: Просвещение, 1982.
67. Павловський І.Ф. Походження школи в старій Малоросії / І.Ф. Павловський. – К.: Дніпро, 1990.
68. Педагогические идеи великих французских революционеров [Пер. и сост. О.Е. Сыркиной].–Ленинград, 1926.
69. Педагогічні ідеї Г.С. Сковороди.– К.: Вища школа, 1972.
70. Педагогічні ідеї К.Д. Ушинського.– К.: Вища школа. 1974.
71. Песталоцци Й.-Г. Как Гертруда учит своих детей.– Избр. пед. соч. / Й.-Г. Песталоцци. – М., 1981.
72. Повість минулих літ // Літопис Руський. – К.: Дніпро, 1989.– С. 1-178.
73. Положення про єдину трудову школу УРСР. – К., 1919.
74. Посошков І.Т. Книга о скудости и богатстве / И.Т. Посошков. – С.-П., 1911.
75. Пріцак О.А. А.Ю. Кримський / О.А. Пріцак // Київська старовина. – 1992. –№ 1. – С. 35-39.
76. Про освіту : Закон України // Рідна школа. – 1991. – № 9. – С. 5-19.
77. Розвиток народної освіти і педагогічної думки на Україні (X- поч. XX ст.). – К, 1991.
78. Русова С. Дошкільне виховання / С. Русова. – К.: Обереги, 1991.
79. Руссо Ж.-Ж. Эмиль, или О воспитании / Ж.-Ж. Руссо.– М., 1981.
80. Семчишин М. Тисяча років української культури / М. Семчишин. – К., 1993.

81. Сковорода Г.С. Твори : в 2-х т. / Г.С. Сковорода. – К.: Обереги, 1994. – Т. 1. – 528 с. – Т.2 – 480 с.
82. Смаль В. Педагогічні ідеї І.Франка / В. Смаль. – К., 1985.
83. Смирнов В.З. Очерки по истории прогрессивной русской педагогики XIX века. / В.З. Смирнов. – М.: Учпедгиз, 1963.
84. Стельмахович М.Г. Народна педагогіка / М.Г. Стельмахович. – К.: Рад. школа, 1985. – 312 с.
85. Стельмахович М.Г. Українська народна педагогіка / М.Г. Стельмахович. – К., 1997. – 262 с.
86. Струманський В. Педагогічні ідеї Лесі Українки / В. Струманський. – К., 1987.
87. Ступарик Б.М. Ідея національної школи та національного виховання в педагогічній думці Галичини / Б.М. Ступарик. – Коломия: Вік, 1995 – 173 с.
88. Ступарик Б.М. Національна школа: витоки, становлення / Б.М. Ступарик. – Ів.- Франківськ, 1992. – 183 с.
89. Субтельний О. Україна: Історія / О. Субтельний. – К.: Либідь, 1991–710 с.
90. Сухомлинський В.О. Вибрані твори : В 5-ти т. / В.О. Сухомлинський. – К.: Рад. шк., 1977.
91. Толстой Л.Н. О воспитании / Л.Н. Толстой.– М.: Учпедгиз, 1953.
92. Толстой Л.Н. О народном образовании / Л.Н. Толстой. – М.: Учпедгиз, 1953.
93. Українка Леся. Вибрані твори в 12-ти т. / Л. Українка.– К., 1987.
94. Ушинський К.Д. Соб.соч. в 5-ти т.– Т.3. / К.Д. Ушинський.– М.: Из-во АПН РСФСР , 1948.
95. Ушинський К.Д. Вибрані твори в 2-х т . / К.Д. Ушинський. – К., 1983.
96. Фіцула М.М. Педагогіка / М.М. Фіцула. – К.: Академія, 2000.– 544 с.
97. Франко І. Вибрані твори в 50-и т. / І. Франко. – К., 1986.
98. Хижняк З.І. Києво-Могилянська академія / З.І. Хижняк. – К.: Наук. думка, 1988.
99. Хіллїг Г. Подрядпани на образі ”видатного педагога” / Г. Хіллїг. // Радянська школа. – №3. – 1991.
100. Хрестоматія по истории зарубежной педагогики [Сост. А.И.Пискунов].– М.: Просвещение, 1981.
101. Чавдаров С.Х. Педагогічні ідеї Т.Г.Шевченка / С.Х. Чавдаров. – К.: Рад. шк., 1953.
102. Шацький С.Т. Бодрая жизнь.– Избр. пед. соч. / С.Т. Шацький. – М.: Педагогика, 1980.
103. Яворницький Д. Історія запорізьких козаків /Вибрані тв.: В 3-х.т. / Д. Яворницький. – Львів: Світ, 1990.
104. Ярмаченко М.Д. А.С.Макаренко і світова педагогіка ХХ ст. / М.Д. Ярмаченко //Педагогіка і психологія. – № 1. – 1998. – С.8-11.

ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ

1. www.education.gov.ua – сайт Міністерства освіти і науки України.
2. www.tnpu.edu.ua – сайт Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.
3. www.nduv.gov.ua — сайт бібліотеки ім. В. Вернадського.
4. www.edu.yar.ru/russian/navigator/index.html
5. http://www.osvita.org.ua/articles/?article_id=56